

Meer dan 25 jaar trouwe aanwezigheid

Op de forumvergadering van 7 maart neemt het IPB afscheid van Mgr. Van den Berghe die meer dan 25 jaar bisschop-referent was. We blikken met hem even terug op zijn jarenlange ervaringen.

In de vele jaren dat u bisschop van Antwerpen was, hebt u op verschillende manieren met leken samengewerkt. Is hun inbreng en plaats veranderd in de loop van de jaren?

Ik heb een dubbele beweging gezien. Enerzijds hebben wij het aantal leken in kerkelijke dienst heel sterk zien toenemen, op alle vlakken trouwens van het kerkelijk leven.

Anderzijds hebben wij meegemaakt hoe een aantal bewegingen en organisaties, die vroeger veel directer bij het kerkelijk leven betrokken waren, van de Kerk zijn weggeleden.

Bij de leken in kerkelijke dienst en bij de talloze vrijwilligers – vooral vrouwen – heb ik een zeer grote inzet gekend. Dit stemde mij tot dankbaarheid en waardering.

U bent één van de bisschoppen die van bij het begin een warm hart toedroeg aan de pastorale werkers/werkers. Hoe ziet u hun bijdrage in onze Kerk?

Pastorale werkers zijn er in het bisdom Antwerpen gekomen onder Bisschop Daem. Mgr. Danneels en ikzelf, wij hebben ze hier dus gevonden als een aanvaarde en gewaardeerde roeping en we hebben ze alle kansen gegeven die mogelijk waren.

In principe zijn pastorale werkers en werkers geroepen om als leken gelovigen, wel met een speciale zending door de bisschop, de brug te slaan tussen de Kerk en de wereld, om medegelovigen te begeleiden naar de priester toe. Maar steeds meer zijn zij gaan participeren in de uitoefening van de pastorale zending van het gewijde ambt.

U bent ongeveer 28 jaar betrokken geweest bij het IPB en hebt van dichtbij de werkzaamheden gevolgd als bisschop-referent. Zijn er momenten geweest die u bijzonder bijgebleven zijn?

Mag ik eerlijk zijn? Ik heb mij in het IPB vaak geërgerd, vooral als het weer eens in felle contramine stond met Rome, of als het opnieuw bezig was zijn eigen rol en betekenis op te blazen, of als ik er in feite alleen maar hoorde wat ik in de media en in de publieke opinie hoorde.

Maar toen de ergernis was opgetrokken, heb ik ook vaak genoten van stevige

bijdragen op het Forum, van gezellige vakantiebureaus, van fijne afscheidsvieringen, ja, van de telkens terugkerende vergaderingen van het Bureau, die tot mijn gemak altijd doorgingen op het TPC in Antwerpen.

Waarin bestaat volgens u de bijdrage van het IPB in de Vlaamse Kerk?

Het IPB is een raad waarbinnen een vruchtbaar beraad mogelijk wordt tussen de Vlaamse bisschoppen enerzijds en een soort brede pastorale raad van de Vlaamse bisdommen en de vicariaten van Vlaams Brabant en Brussel anderzijds. Het is tegelijk een lekenraad die heel geschikt is voor een dialoog tussen de talrijke groeperingen van het katholieke middenveld. Op die twee vlakken liggen zeker kansen!

Welke wens hebt u voor ons naar de toekomst toe?

Wat ik jullie wens? Allereerst de zegen van hierboven! De kracht van de Geest om persoonlijk het geloof te bewaren en te groeien in het geloof. En daarbij de openheid voor al wat waar en recht

is, voor al wat in de wereld leeft aan goedheid en zin voor gerechtigheid. Tenslotte de moed om met een vurige nuchterheid juist in het IPB een bijdrage te leveren tot de opbloei van de Kerk in Vlaanderen.

En wat gaat u nu zelf doen?

Ik geniet gastvrijheid bij de Gasthuiszusters van Antwerpen en ik ga er dienst doen als priester voor de zusters van het Gemeenschapshuis St.-Camillus. Daarnaast heb ik nog genoeg te doen: lessen voorbereiden en geven, recollecties of retraites preken, gaan spreken hier of daar. En misschien moet ik wel leren dat het de komende jaren steeds minder zal aankomen op het doen dan op het zijn?

Wij danken Mgr. Van den Berghe om zijn jarenlange trouwe aanwezigheid en zijn gewaardeerde inbreng en we wensen hem nog een mooie en gelukkige tijd.

transparant

EDITORIAAL

Een beloftevol 2009

Half januari, de jaarwisseling net voorbij en een nieuw jaar dat nog zo goed als helemaal voor ons open ligt. Een boek van nog een dikke 300 bladzijden om vol te schrijven. Wat wordt het belangrijkste nieuws? Crisissen alom zoals in 2008: kredietcrisis, bankencrisis, regeringscrisis, aanhoudend geweld, politieke conflicten, christenvervolgingen, armoede, ondervoeding, sociaal-economische mistoestanden, zware klimaattoestanden, asielzoekers en illegalen die tevergeefs wachten op duidelijkheid, ... ?

Of betekent 2009 tijd van nieuw leven? Als alles afgebroken wordt, kan er iets nieuws groeien: het perspectief verandert en we gaan de dingen anders bekijken. En er zijn beloften! De geboorte van elk kind is een belofte. Het motto van Zuster Emmanuelle is een belofte: 'respecteer hen die anders denken'. Obama is een belofte, een man die aangeeft dat zwarten en andere niet-blanken niet langer tweederangsburgers zijn. De Wereldjongerendagen en de 40 000 jongeren die deelnamen aan de jaarlijkse pelgrimage van vertrouwen van de gemeenschap van Taizé zijn een belofte. De onbaatzuchtige inzet van zoveel vrijwilligers is een belofte, ...

Volgehouden aandacht

Ook het IPB wil een belofte zijn met een vernieuwde structuur en werking. Nieuwe accenten die we met het IPB willen leggen hebben te maken met doelstellingen en vormgeving. De nadruk komt te liggen op de netwerking tussen christenen en de toerusting voor hun zending in kerk en samenleving.

Vanuit de *levensbeschouwelijke ontmoeting* stellen we het belang van voldoende tijd en ruimte te maken om de ander tot in de diepte te ontmoeten, van hart tot hart. Op de weg van de ontmoeting zullen we ook onze eigen traditie herontdekken en verdiepen. Zo groeien we als christenen zelf in geloof.

Eco-spiritualiteit resulteert in een levensstijl, in een manier van samenleven, resulteert ook in een groter geheel dat wij een Naam geven. De verantwoordelijkheid voor de toekomst confronteert ons met het welzijn van medemensen en schept verbondenheid. Hoopvolle ervaringen en krachtbronnen kunnen we delen.

Evenwicht in het leven is vandaag ook voor moeders blijkbaar heel fragiel. *Opvoeding ondersteunen* is mede een opdracht van de gemeenschap. Essentieel in deze benadering is het samenbrengen van mensen. Het is onze zorg aandacht te vragen voor wat het leven van gezinnen bevordert en ook om kansarme ouders respectvol te benaderen. Het domein van de opvoeding is tevens een terrein van dagelijkse spiritualiteit. Het is belangrijk om met ouders een gesprek aan te gaan over hun eigen vragen naar zingeving en geloof. Samen met de IDGP willen we verdere stappen zetten rond dit thema. Vanuit opvoedingsondersteuning werken we verder aan het doorgeven van geloof. *Intergenerationele geloofscommunicatie* wordt het thema van de volgende Fora.

Open dialoog

Onze verdere werking zal zich uitdrukken in de thema's die aan bod komen maar ook in de manier waarop we inspelen op de actualiteit. Als geëngageerde vrouwen en mannen dragen we een gemeenschappelijke zorg voor de plaats van de leek in de

Kerk. Dit is het grotere kader waarbinnen alle thema's gesitueerd kunnen worden. Daarbij is aandacht nodig voor een goede communicatie van de kerkelijke verantwoordelijken met de leken, voor een erkenning van hun engagementen op vele plaatsen in de Kerk en in de brede samenleving. We willen uitgaan van een open dialoog

om samen met de bisschoppen constructief na te denken en van gedachten te wisselen over de toekomst van onze geloofsgemeenschappen.

Met de leden van de verschillende Diocesane Pastorale Raden plannen we een jaarlijks overleg. Daarvoor wordt een werkgroep met leden uit de bisdommen en uit het IPB opgericht. Daarnaast is netwerking met bevoorrechte partners een belangrijk gegeven. Samen met de CIL willen we nadenken over welk pastoraal beleid we nodig hebben de volgende jaren, rekening houdend met de maatschappelijke trends van vandaag en morgen.

Naar aanleiding van het veertigjarig bestaan in 2010 zal een grotere manifestatie worden voorbereid.

In een tijd waarin internet meer en meer de basis vormt van informatie-uitwisseling, zal onze website aantrekkelijker worden: de teksten van de forumbijeenkomsten worden toegankelijker en de leden krijgen toegang tot de interne documenten via een intranet. Ook met jou, lezer van *Transparant*, willen we de dialoog meer aangaan. We wensen je in elk geval

'Dat door Het Nieuwe Licht de aarde hemelser mag worden voor jou en ieder ander op je weg doorheen al de dagen van 2009.'

Josian Caproens
voorzitter

Multiculturaliteit, een uitdaging voor de pastoraal – 29 november 2008

Op zaterdag 29 november kwamen leden van het IPB en van de Franstalige lekenraad CIL samen om na te denken over de uitdaging die onze multiculturele samenleving stelt aan de pastoraal.

De beide voorzitters Josian Caproens en Peter Annegarn verwelkomden een 60-tal deelnemers aan deze studie- en ontmoetingsdag in Aeropolis te Brussel. De twee sprekers van de voormiddag hadden ieder hun invalshoek om het thema te bespreken. Na de koffiepauze was er dan een panel, met als moderator hoofdredacteur Kerk+Leven Toon Osaer, waarin vragen konden gesteld worden. De voormiddag werd afgesloten met een bezinning.

Pastorale uitdagingen

Vicaris Luc De Geest noemde 5 aandachtspunten voor de pastoraal waarbij hij ook telkens een uitdaging formuleerde.

1. In 1993 reeds formuleerden Welzijnzorg en Broederlijk Delen hun campagneslogan als volgt: 'Vluchten kan niet meer'. We zien een verschuiving van politieke naar economische migratie. Deze migratie wordt niet geregeld door de conventie van Genève en er is dus nieuwe regelgeving nodig. Zolang die er niet is, zal de situatie van de sans papiers als noodsituatie op ons afkomen. Ze nodigt uit tot nieuwe vormen van diaconie. Door de ongelijke rechtsbedeling vraagt ze ook om profetisch spreken om wantoestanden aan te klagen.
2. Met de oude migraties bedoelen we de gastarbeiders die aangetrokken werden tot 1974 om o.a. in de mijnen te komen werken. Maatschappelijk is er geen gecoördineerde aanpak om hun sociale en tewerkstellingsachterstand, die ook na 30 jaar nog bestaat, weg te werken omdat men ervan uitging dat alles vanzelf in orde zou komen. De uitdaging bestaat erin om tegen de verzuring van onze samenleving in, het samenleven actief te bevorderen. We verwijzen hierbij ook naar de aanbevelingen van het IPB in 1992. De meeste ervan zijn nog zeer actueel en moeten nog gerealiseerd worden.
3. Een derde aandachtspunt vertaalt zich in de interreligieuze dialoog. We zijn daar in onze Kerk in België weinig mee bezig. Als we deze dialoog actiever willen opnemen, zullen we ook zelf bewuster bezig zijn met godsdienst.
4. Er is in onze samenleving een toegenomen gevoel van angst en bedreiging.

De politieke onbeslistheid werkt dit in de hand. Bewust of onbewust leeft er veel angst voor het onbekende en zelfs vreemdelingenhaat.

Dit blijkt in de pastoraal zeer moeilijk thematiserbaar. Mensen willen dit niet gezegd hebben. KMS biedt een aantal hulpmiddelen om mensen te doen nadenken over hun visie en hun gedrag. Als Kerk worden we uitgedaagd om mee te werken aan een positief discours over vreemdelingen.

5. In ons land zijn er een heel aantal katholieke gemeenschappen van buitenlandse oorsprong. Italianen en Polen, maar ook Filipijnen, Koreanen, Congolezen en vele anderen vinden elkaar voor liturgische vieringen en bouwen een eigen gemeenschap op. Vier jaar geleden heeft men vanuit Rome aangedrongen om dit af te bouwen. Het is een uitdaging om naar het Pinkstermodel één gemeenschap te vormen en niet apart te blijven zoals na de Babelse verstrooiing. Hoe kunnen we ruimte geven aan de andere culturen in onze bestaande gemeenschappen? Mogen ze misschien al in onze kerk komen met hun viering?

Het tweede referaat was van professor emeritus Albert Bastenier. Hij gaf een sociologische benadering van de multiculturaliteit en hield een pleidooi voor een bescheidener houding van de religies. We moeten ons bewust zijn van het kwaad dat we zelf in het verleden hebben gedaan en tot op vandaag doen. In een multiculturele samenleving moet er vrijheid van denken zijn. Er is geen absolute waarheid, wat de monotheïstische godsdiensten meestal wel pretenderen. Toch pleitte hij niet voor een relativisme. Maar hij stelde de vraag op welke manier een respectvolle multiculturele samenleving kan gebouwd worden.

Praktijkervaringen

Het middagmaal werd verzorgd door 'Bouillon de Cultures' een Brusselse orga-

nisatie die sociale tewerkstelling beoogt. Terwijl in de zaal de tolken zorgden voor een vertaling van de ene naar de andere landstaal, konden we tijdens de maaltijd ontdekken dat we allemaal wel onzemanier vonden om met elkaar in gesprek te gaan.

In de namiddag gaven Didier Vander-slycke van Kerkwerk Multicultureel Samenleven en Marianne Goffoël van El Kalima ons ieder enkele concrete aandachtspunten vanuit hun pastorale ervaring. De kern van de dialoog met elkaar is niet dat we tot een consensus komen maar dat we elkaar leren kennen en erkennen. Zo bouwen we de vrede op. We hebben elkaars geloof nodig. Moslims zijn biddende mensen en ze roepen ons als christenen op om dat ook te zijn. Om elkaars taal te verstaan moeten wij ons 'ont-westersen'. Het is onze taak om de samenleving voor onze kinderen voor te bereiden. Ook onder Belgen is interculturele uitwisseling nodig.

Daarna hadden we een uitwisseling in groepen. Dit gaf ons de mogelijkheid om ook over de taalgrens heen elkaars engagementen en initiatieven te leren kennen. In een afsluitend panel kwamen de visies van monseigneur De Kesel en mevrouw Clothilde Nyssens, politica, aan bod. Gemodereerd door journalist Christian Laporte werd het een levendige uitwisseling over hoe Kerk en overheid omgaan met de uitdagingen van de multiculturaliteit. De voorzitters van het IPB en de CIL sloten de dag af met het engagement dat we met onze organisaties nog verder moeten werken rond deze materie. Maar de uitdagingen zijn ook gericht naar allen die zich hoe dan ook inzetten voor een betere samenleving.

KORTGEKNIPT

De echte "ecologie" is te vinden in de christelijke openbaring. Daar alleen heeft onze menselijke ecologische zorg een goddelijke waarborg. De echte duurzaamheid van onze ecologische inspanningen is alleen gewaarborgd door de Bijbelse boodschap van de verrijzenis van de mens en de verlossing van de hele kosmos, zoals je die bij Paulus leest: *'De schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en de luister die aan Gods kinderen wordt geschonken'* (Rom.8,21v). Het is dat verrijzenisgeloof en die hoop die niet bedrogen wordt, die we moeten doorgeven aan onze kinderen.

KARDINAAL GODFRIED DANNEELS, *De mens in zijn tuin. Over ecologie en schepping*, Een woord bij Kerstmis 2008, p.46

Religies, bedreiging of hoop voor onze samenleving?

Van 21 tot 23 november 2008 gingen in Lyon studiedagen door in het kader van de 'Semaines sociales de France'. Het onderwerp was 'Religies, bedreiging of hoop voor onze samenleving?' Ook al is onze Vlaamse samenleving anders georganiseerd, toch was het een verrijkende ervaring om met zo'n 3000 christenen samen na te denken over dit onderwerp.

Sociologische blik

De eerste dag was vooral gewijd aan een analyse van onze samenleving en de sociologische betekenis van de godsdiensten daarin. Persoonlijk vond ik de wat scherpe inbreng van de sociologe Danièle Hervieu-Léger interessant. Zij maakte onder andere een analyse van waarin het gevaar van de godsdiensten kan bestaan. Momenteel dragen de fundamentalistische groepen in de verschillende wereldreligies bij tot een vergroting van het gevaar. Hoe meer daarnaast het 'wij'-gevoel in de politieke samenleving verdwijnt, hoe groter het risico. Alle dromen van een volmaakte samenleving zijn een publiek gevaar. Het seculiere antidotum heet pluralisme. Maar ook religie kan een antidotum aanreiken zolang ze de les van de geschiedenis respecteert en beseft dat het bewustzijn van het 'nog niet' aanwezig moet blijven. Godsdiensten kunnen op de huidige samenleving op verschillende manieren reageren. Ze kunnen er een opportuniteit in zien om weer aan belang te winnen. Ze kunnen zich profileren als zingevers. We spreken dan van een ethisch-symbolische geruststelling. Maar de huidige samenleving lijkt geen godsdienst nodig te hebben om het belang van waarden te zien. Een derde positie is die van de 'mystieke weg'. Daarin weet de godsdienst zich geïnterpelleerd om de geschiedenis en de traditie te lezen en verder te zetten. De zingeving zelf is in continue evolutie. Institutioneel moet ruimte gemaakt worden om te denken en daaraan uitdrukking te geven.

Jean-Louis Schlegel belichtte de politieke kant van de Franse laïcité. Terwijl in Frankrijk een strikte neutraliteit geldt vanuit officiële instanties, zien we overal elders in de EU-landen een meer positieve vooringenomenheid. Hij maakte de bedenking dat het bannen van elke religieuze symboliek uit de publieke ruimten geen gunstige evolutie is. Godsdiensten moeten zichtbaar blijven in de samenleving.

Paul-Michaël Zulehner sprak over een pluralisme dat niet enkel tussen mensen bestaat maar ook binnen in elk individu. In zijn analyse van Europa zag hij een nieuwe groep van atheïstische denkers. Het zijn mensen die op zoek zijn naar hun eigen innerlijk en naar genezing maar die dit niet doen vanuit een godsgehoof.

's Namiddags kwamen woordvoerders van de verschillende monotheïstische godsdiensten aan het woord. De moslim Mustapha Chérif sprak over de 'désabrahamisation' van de wereld en stelde de vraag hoe we én secularisatie én religie kunnen behouden. Voor hem was geloof een privézaak maar godsdienst behoort tot de publieke sfeer.

Dialoog met de samenleving

De tweede dag sprak Jean-Paul Willaime over de nieuwe plaats van de godsdienst in de maatschappij. De radicalisering van de secularisatie bracht een individualisering, een mondialisering en een pluralisering van het gedrag met zich mee. Paradoxaal genoeg leidde dit tot minder concrete gedragsregels en een privatisering van de moraal en tegelijk tot meer regels om het burgerschap te bevorderen. De opbouw van de eigen identiteit in een omgeving met minder kaders leidt tot een vergroting van de kloof tussen sterk en zwak. Identiteitsvorming staat niet langer onder de voogdij van de godsdienst maar is nu vooral afhankelijk van het onderwijs. De intergenerationele banden staan sterk onder druk. Het nu is belangrijk (internet) en omdat het verleden ongekend is, wordt ook een toekomstvisie problematisch. Iets doorgeven van de ene generatie naar de andere

wordt heel moeilijk. Toch komen universele waarden niet vanzelf. Ze moeten via de cultuur geleerd worden.

Enzo Bianchi brak een lans voor eenheid in verscheidenheid. 'De Kerk moet dialoog worden', zo citeerde hij paus Paulus VI. We moeten afstand doen van onze rechten en privileges uit het verleden en van onze vijandsbeelden. Door de gastvrijheid kunnen we het anders zijn van de anderen ontdekken. We hebben al te lang de pretentie gehad van de waarheid te hebben. Die gaat ons echter te boven, is eschatologisch. Hoe kunnen we trouw blijven aan het evangelie en profetisch in deze samenleving? We moeten volop in de geschiedenis gaan staan maar als een alternatieve gemeenschap met een alternatieve kwaliteit van relaties. Sociologen kunnen beschrijven wat we nu doen maar we moeten ons afvragen of het dat is wat we willen doen.

's Namiddags waren er ateliers met verschillende thema's. Zo was er een sessie over de plaats van godsdiensten in de openbare ruimten, over godsdiensten in de media, over hun betekenis bij de opvoeding en de vorming, bij ethische dilemma's, in de sociale cohesie.

Oproep tot inzet

Op de laatste dag was er tijd voor enkele slotbeschouwingen en voor een debat met de publieke overheden over de rol van godsdiensten in de politieke beslissingen. Zowel aan het begin als op het einde van deze dagen werd het woord gegeven aan een aantal religieuze leiders van Lyon. Zo was er een slotverklaring van de G9, een groep van negen religieuze leiders van de stad. Hun boodschap was een warme oproep om vast te houden aan wat ons verbindt in het streven naar vrede en het bevorderen van het leven van de zwaksten onder ons en van de hele schepping. De voorlezing van hun tekst werd afgesloten met een lied gezongen door een groep enthousiaste jongeren van de Focolari. Wie dit graag beluistert, kan daarvoor naar de website www.ssf-fr.org onder de rubriek video's.